

**Meer
leesplezier,
meer
lezers!**

**Stichting Lezen Vlaanderen
Meerjarenplan
2016–2020**

Inhoudstafel

Voorwoord	pag 3
1 Inleiding	pag 4
2 Positionering in het letterenveld	pag 6
3 Missie, visie en kernwaarden	pag 10
4 Leesplezier centraal!	pag 13
5 Omgevingsanalyse en beleidsuitdagingen	pag 15
6 Strategisch plan	pag 20
7 Communicatiestrategie	pag 27
8 Interne organisatie	pag 28

“Misschien zou de maatstaf van ons leesgedrag niet het aantal boeken dat we gelezen hebben moeten zijn, maar de toestand, waarin ze ons achterlaten. Wat maakt het uit hoe gecultiveerd en up-to-date we zijn, of hoeveel boeken we hebben gelezen? Waar het om gaat is hoe we voelen, hoe we zien, wat we na het lezen doen; of de straat en de wolken en het bestaan van anderen iets voor ons betekenen; of lezen ons fysiek, levendiger maakt.”

— G. Zaid, *Zo veel boeken: Lezen en uitgeven in een tijd van overvloed*, 2006

Voorwoord

Leesplezier. Zonder twijfel, hét woord in het meerjarenplan 2016-2020. Het ‘codewoord’ waar alles mee begint, mee verder gaat, om dan liefst voor altijd te blijven. Van leesplezier kunnen we nooit genoeg hebben én krijgen.

Meer leesplezier, meer lezers. Zo is dat. Het gebrek aan leesplezier is nefast. Leesbevorderaars pleiten al jaren voor meer aandacht voor leesplezier. Ook wetenschappelijk onderzoek in binnen- en buitenland over leesattitude, leesmotivatie, afhaakgedrag, leesklimaat, ... honderden studies wereldwijd, allemaal komen ze tot dezelfde conclusie: het belang van leesplezier wordt ernstig onderschat. Leesplezier moet meer én blijvend onder de aandacht worden gebracht. Op leesplezier moet maximaal en zonder voorbehoud worden ingezet. Want daar zijn veel goede redenen voor.

Met vereende krachten vooruit. De realiteittoets anno 2015 laat niets aan de verbeelding over: het belang van leesplezier als sleutel tot een sterke leescultuur wordt onvoldoende ingezien door zij die belangrijke sleutels in handen hebben. Met alle gevolgen van dien, en vooral, zonde van de gemiste kansen. De boodschap van de overtuigde (ervarings)deskundigen voor de klas, in de bib, in de boekhandel en van de leesbevorderaars is nog niet overal even sterk doorgedrongen. We moeten dus met volle kracht op dezelfde nagel blijven kloppen. **Krachtiger en luider!** En liefst samen met anderen en met vele hamers tegelijk zodat leesplezier de hefboom kan worden voor een inspirerend en overtuigend verhaal over leesbevordering als een verhaal van kansen creëren. De boodschap mag dan dezelfde zijn, er ligt genoeg ruimte voor innovatie in de manier waarop we de boodschap brengen, in de aanpak en in het beoogde bereik.

Voor een leesvaardige toekomst. In het voorliggende meerjarenplan leest u meer over onze toekomstvisie; over de rol die we zien weggelegd voor Stichting Lezen als leesplezierbehartiger; over het verschil dat we willen maken als verbinder en inspirator. Het is een toekomstvaardig plan geworden, een plan dat uitdagingen opzoekt, dat vragen en moeilijkheden niet uit de weg gaat en dat antwoorden wil vinden op maatschappelijke uitdagingen. Een plan dat engagementen aangaat, dat interactie wil stimuleren en dat met vertrouwen, goesting én ambitie naar de toekomst reikt.

1

Inleiding

Werken aan een levendig leesklimaat is de missie van Stichting Lezen van het eerste uur.

Bij haar oprichting in 2002 kreeg SL een aantal specifieke opdrachten toegekend en functioneerde de organisatie als coördinator en uitvoerder van een aantal bestaande leesbevorderende projecten en campagnes; Jeugdboekenweek, Kinder- en Jeugdjury Vlaanderen, Voorleesweek, e.a. In de loop der jaren werd het diverse pakket uitgebreid met nieuwe initiatieven, waaronder Gedichtendag (2004), Iedereen Leest (2004) en Boekbaby's (2005), een leesbevorderingsprogramma voor de allerkleinsten, geïnspireerd op het Engelse Bookstart.

In 2006 werd het Focuspunt Jeugdliteratuur bij SL ondergebracht. Op vraag van het VFL diende het Focuspunt Jeugdliteratuur zich middels haar bibliotheekfunctie nadrukkelijk te richten op mediators en professionelen, met als belangrijkste doel het faciliteren, stimuleren en verdiepen van de kennis over jeugdliteratuur en het bevorderen van de deskundigheid. Expliciet werd ook gesteld dat de werking van het FP zich duidelijk diende te onderscheiden van de andere werklijnen van SL. Beide werkingen werden tot 2012 apart gefinancierd en respectievelijk afgerekend bij het Agentschap Kunsten en Erfgoed van de Vlaamse Overheid en bij het VFL.

Tussen 2008 en 2013 vervulde SL haar opdracht binnen het Participatiedecreet. Vanuit het principe van de doorgaande leeslijn werd bijzondere aandacht besteed aan kinderen en jongeren, maar niet uitsluitend. In het meerjarenplan 2012-2016 werd de werking uitgebreid naar volwassenen (met initiatieven zoals Voorlezen voor ouderen) en naar andere doelgroepen (zoals De Samenlezing voor NT2 cursisten). Naast aanspreekpunt leesbevordering bouwde SL ook een werking uit als kenniscentrum jeugdliteratuur en leesbevordering. De missie in het meerjarenplan 2012-2016 luidde als volgt: *“Stichting Lezen wil brede bevolkingsgroepen het plezier en nut van lezen laten ontdekken en beleven om zo hun persoonlijke ontwikkeling en maatschappelijke participatie te bevorderen. Daartoe zet SL structureel een ononderbroken lijn van initiatieven, projecten, methodieken en campagnes op, gebaseerd op ervaringen uit het werkveld en/of inzichten uit onderzoek naar lezen.”*

In 2014 werd leesbevordering met het oog op de realisatie van een geïntegreerd letterenbeleid toegevoegd aan de opdracht van het VFL. Dit betekent dat de lezer naast de auteur een prominente plaats krijgt in het beleid van het VFL. Om tot een optimale samenwerking en afstemming te komen met SL werden de modaliteiten van samenwerking en gezamenlijk na te streven doelstellingen geformuleerd in addenda voor de periode 2014-2015. De middelen 2014-2015 werden geormerkt.

In haar ontwerp meerjarenplan 2016-2020 formuleert het vFL duidelijke verwachtingen naar SL: *“Het vFL verwacht van SL dat zij een overkoepelend breed gedragen en slagkrachtig leesbevorderingsbeleid in Vlaanderen coördineert en hiertoe een ambitieus, resultaatgericht en beleidsdomeinoverschrijdend beleid uitbouwt met duidelijke accenten.”* Dit wordt verder concreet vertaald als volgt: *“Het vFL wil dat SL in alle aspecten van haar werking duidelijk aandacht heeft voor de culturele en maatschappelijke diversiteit en het bereiken van kansengroepen en mede in functie daarvan de mogelijkheden van de hedendaagse technologische en digitale ontwikkelingen integreert en benut. Als centraal expertise- en ervaringscentrum moet SL inspiratie aanbieden, andere spelers motiveren om proactief stappen te zetten naar kansen en doelgroepen en een knooppunt zijn van een breed netwerk. Om haar doelstellingen te verwezenlijken, werkt SL zoveel mogelijk samen met professionele spelers zowel binnen als buiten het letterenveld. Een breed draagvlak en een wijd vertakt netwerk zijn noodzakelijk om lezen en leesbevordering de komende jaren prominenter op de agenda te zetten. SL helpt ook de leesbevorderende functie in de werking van organisaties verder uit te bouwen en zet in het kader van lokaal cultuurbeleid verder in op samenwerking met bibliotheken, scholen, steden en gemeenten.”*

2

Positionering in het letterenveld

In haar meerjarenplan 2016-2020 toont SL welke rollen ze zal opnemen, hoe ze haar missie herformuleert en actualiseert, welke accenten ze toevoegt om haar maatschappelijke relevantie te benadrukken en hoe ze tot uitvoering wil komen van haar opdracht. In de voorbereiding van dit meerjarenplan investeerde SL in een uitgebreide interne en externe stakeholdersbevraging, evalueerde ze haar werking van de beleidsperiode 2012-2016 en voerde ze een SWOT- en omgevingsanalyse uit. Dit leidde tot volgende scherpstelling van de opdracht: **SL zal zich uitbouwen als dé referentieorganisatie, als de katalysator die het belang van lezen en leesbevordering behartigt.**

Hieruit vloeien volgende aandachtspunten die verwerkt worden in het strategisch plan (zie verder):

- visieontwikkeling en het beleid rond lezen en leesbevordering uitbouwen
- instaan voor onderbouwd beleidsvoorbereidend en adviserend werk
- meer onderzoek over lezen stimuleren en onderzoeksresultaten verspreiden
- verhogen van de aandacht voor kansen- en doelgroepen in de werking
- meer positieve, wervende aandacht voor lezen bij het brede publiek genereren
- kiezen voor toegewijde interactie met het publiek en stimuleren van dialoog en interactie
- werken aan meer afstemming en samenwerking in het leesbevorderingsveld
- samenwerken met partners uit het boekenvak en letterenveld en daarbuiten
- in maximale afstemming met het strategisch meerjarenplan VFL 2016-2020
- binnen de contouren van het Regeerakkoord Vlaamse Regering 2014-2019, de beleidsnota Cultuur en de Strategische visienota Kunsten van minister Sven Gatz

Afstemming meerjarenplan VFL 2016-2020

Bijdrage van SL aan de realisatie van de missie van het VFL: SL ontwikkelt zich tot een geëngageerde, sterke deskundige partner over lezen en leesbevordering.

Sterke partners zijn een noodzakelijke voorwaarde voor de realisatie van de missie van het VFL, zo schrijft het VFL nadrukkelijk in haar meerjarenplan 2016-2020. VFL ondersteunt literaire spelers, draagt actief bij tot de professionalisering van de Vlaamse literaire sector en bewaakt het geïntegreerd letterenbeleid. Als referentieorganisatie rond lezen en leesbevordering zal SL de bijzondere aandacht van het VFL voor leesbevordering en participatie mee vorm geven.

Elke partner vertrekt vanuit zijn expertise en actieradius en neemt zijn rol op in de waardeketen. SL zal zich profileren tot een sterke deskundige partner die de kernwaarden van het vFL (kwaliteit, professionaliteit en diversiteit) naar waarde schat en onderschrijft. Haar eigen kernwaarden (openheid, kwaliteit en innovatie) sluiten daarop aan. Net zoals het vFL vetrekt SL voor haar meerjarenplan vanuit de samenleving zoals deze zich vandaag ontwikkelt. Maatschappelijke uitdagingen zoals armoede, laaggeletterdheid, participatiedrempels en uitsluitingsmechanismen worden in het vizier genomen. SL neemt op Vlaams en op internationaal niveau een rol op in relevante netwerken, binnen het letterenveld maar ook daarbuiten, met bijzondere aandacht voor welzijn en onderwijs. Centraal staat het creëren van kansen om uitsluiting tegen te gaan en om groeikansen in leeservaring als competenties voor het leven te ontwikkelen.

Het meerjarenplan van SL geeft inzicht in haar missie, visie en de inhoudelijke beleidsuitdagingen die zich vertalen in prioritaire keuzes die het strategisch plan dragen en jaarlijks in actieplannen worden uitgewerkt. Daarnaast besteedt SL met zorg aandacht aan haar communicatiestrategie en aan de uitbouw van een transparant en gezond financieel budget. SL investeert in een duurzaam beleid waarbij ecologisch denken en handelen in haar dagelijkse werkingsprocessen wordt geïmplementeerd, met bijzondere alertheid voor effecten op lange termijn.

De beleidsuitdagingen van SL vinden aansluiting bij de prioritaire beleidslijnen van het vFL, in het bijzonder op volgende actiedomeinen;

Breed toegankelijk letterenveld:

- werken aan leesbevordering is de kerntaak van SL: samen met het vFL kan SL het literaire middenveld stimuleren om meer aandacht te besteden aan bv. auteurslezingen, als zeer toegankelijke en laagdrempelige vorm van leesbevordering.
- ondersteunen van bibliotheken en leesgroepen om auteurslezingen in het kader van Kinder-en jeugdjury Vlaanderen te organiseren.
- partner Scholenprogramma op de Boekenbeurs: kinderen en jongeren op een laagdrempelige manier in contact brengen met auteurs en hun werk op de Boekenbeurs.
- organiseren van een tweejaarlijkse denkdag rond diversiteit ism vFL.
- aandacht geven aan de dynamische literaire canon en de leesbevorderende acties mee verspreiden.
- nauwe samenwerking met Luisterpunt voor lezers met een beperking en met Wablieft voor moeilijke lezers.

Dynamisch en divers letterenveld :

- actieve deelname aan de adviescommissie Letteren & Samenleving.
- transversale maatschappelijke thema's zoals diversiteit, armoedebestrijding, duurzaamheid in het hart van haar werking opnemen en aandacht voor publieksverbreding en diversifiëring.
- hoewel SL niet als opdracht heeft om op te treden als vertegenwoordiger van een bepaald literair genre is er wel – omwille van keuzes uit het verleden, m.n. het onderbrengen in 2006 door het vFL van het Focuspunt Jeugdliteratuur bij SL – belangrijke expertise over kinder- en jeugdliteratuur in Vlaanderen (en internationaal) in huis. Omwille van het belang van de inzet van kinder-en jeugdliteratuur bij leesbevordering én het ontbreken van andere spelers in

het letterenlandschap die zich met jeugdliteratuur bezighouden — zoals het Poëziecentrum met poëzie of Strip Turnhout met strip en Passa Porta met vertaalde literatuur — zal sl deze expertise verder beheren, inzetten en verspreiden.

Aanvullend op de werking van het vfl zal sl dus vanuit het Focuspunt Jeugdliteratuur en vanuit de internationale IBBY-werking bijkomende aandacht genereren voor het belang van jeugdliteratuur, Vlaamse jeugdauteurs in het buitenland mee onder de aandacht brengen (nominaties voor ALMA, HCA en IBBY Honour List) én internationale ‘good practices’ op vlak van leesbevorderingspraktijken in Vlaanderen delen.

Geïntegreerd en ondernemend beleid :

- partner kerngroep van het BoekenOverleg: samen werken aan een coherent en beter afgestemd letterenbeleid (Memorandum ‘Boeken op tafel’) en sl als coördinator van het actieplan leesbevordering.
- streven naar een nieuwe gezamenlijke huisvesting: mogelijkheid tot gedeelde infrastructuur en afstemming, meer samenwerking, synergie en dynamiek.
- een geïntegreerde werking van de bibliotheken van sl en vfl uitbouwen in de gezamenlijke huisvesting.
- internationale netwerk onderhouden door actieve deelname aan EU READ, IBBY en ELINET en onderzoeken van een relevante bijdrage aan Frankfurt 2016.

Afstemming beleidsnota Cultuur en Strategische Visienota Kunsten 2014 - 2019

Het meerjarenplan van sl ontwikkelt zich binnen de beleidscontouren van de minister van Cultuur Sven Gatz en bijgevolg is ook het Regeerakkoord van de Vlaamse Regering een referentiekader.

Bijdrage van sl aan de beleidslijnen Cultuur: sl draagt bij tot een professionele, vitale en kwalitatieve cultuursector die vanuit culturele kernwaarden de maatschappelijke en culturele diversiteit in de samenleving aanspreekt en die haar doelgroepen sterker betreft.

Als ondernemende cultuuractor zal sl zich proactief richten op inhoudelijke en maatschappelijke ontwikkelingen rond lezen vanuit een vernieuwende visie en strategie, met nadruk op de realisatie van maatschappelijke meerwaarde en gewenste effecten op het terrein. Ondersteunend, efficiënt en doeltreffend werken staat voorop. sl gelooft in de kracht van cultuur als motor van creativiteit, innovatie en gemeenschapsvorming om maatschappelijke groei en verandering mogelijk te maken. Als referentieorganisatie die lezen en leesbevordering in haar dna draagt en als intermediaire actor wil sl bijdragen aan visieontwikkeling, deskundigheidsbevordering op het terrein en aan de versterking van culturele competenties van zoveel mogelijk burgers.

De vijf krachtlijnen van het Vlaamse cultuurbeleid – duurzaamheid, innovatie, samenwerking en krachtenbundeling, focus op internationale dialoog, empowerment en participatie – zijn referentiepunten waarlangs sl haar beleid uittekent. Om de opdracht van sl ten volle te kunnen uitvoeren, is het streven naar synergie en dwarsverbindingen met andere beleidsdomeinen cruciaal. sl maakt de expliciete keuze om niet alleen leesbevorderaars (mediatoren) maar ook lezers te betrekken bij haar beleid en werking. De uitbouw van een ‘conversation company’ (o.a. met

een digitaal lezerskabinet) en een dynamisch en krachtig sociaal mediabeleid zullen ertoe bijdragen dat leesbehartiging een gedeelde zaak wordt en dat het draagvlak voor lezen participatief en van onderuit wordt verbreed en versterkt. Deze keuze zorgt voor een bredere diversiteit aan perspectieven vanuit verschillende (eind)gebruikers en doelgroepen.

SL kijkt ook over Vlaamse grenzen heen en bouwt haar internationaal netwerk verder uit. Met Stichting Lezen Nederland (en de Nederlandse Taalunie als verbindende organisatie) wordt nauw samengewerkt en op Europees vlak is SL actief en structureel betrokken bij het Europees leesbevorderingsnetwerk EU READ. SL is partner van het Europees netwerk ELINET (The European Literacy Policy Network) en legt vanuit de IBBY (International Board on Books for Young People)–werking voor Vlaanderen contacten met leesbevorderingsorganisaties en leesbevorderaars wereldwijd. Deze internationale contacten zorgen voor een verruiming van het blikveld, voor internationale uitstraling en voor een verrijkende uitwisseling van visie- en praktijkontwikkeling.

De uitbouw van een slagkrachtige en duurzame positie veronderstelt een duidelijke explicitering van de rol van SL. SL wil vanuit een nieuwe positiebepaling, als actor binnen het letterenbeleid bouwen aan een enthousiasmerend verhaal. SL wil duurzame relaties ontwikkelen en kiest nadrukkelijk voor groeitrajecten waarbij innovatie, optimalisering en participatie centraal staan. Zoals de Strategische Visienota Kunsten vermeldt, stellen zich op het vlak van leesbevordering nog uitdagingen. Om deze uitdagingen aan te pakken en haar zichtbaarheid en maatschappelijk draagvlak te vergroten stelt SL haar missie en doelstellingen scherp.

3

Missie, visie en kernwaarden

Als referentieorganisatie rond lezen en leesbevordering wil Stichting Lezen samen met anderen op een dynamische wijze bouwen aan een sterke en brede leescultuur. Als behartiger van een inspirerend leesklimaat streeft ernaar om de bewustwording rond het belang en de functie van leesplezier te verhogen. Op een enthousiasmerende manier willen we anderen deelgenoot maken van onze missie.

MISSIE STICHTING LEZEN

WIE	referentieorganisatie rond lezen en leesbevordering
WAT	participatief bouwen aan een sterke en brede leescultuur en behartigen van een inspirerend leesklimaat
WAAR	in Vlaanderen en internationaal, in netwerken
HOE	met leesplezier als sleutel (voor competentieontwikkeling en cultuurparticipatie)
MET/VOOR WIE	iedereen (leest)

Een duurzame en ambitieuze visie op leesbevordering vertrekt vanuit **de intrinsieke waarde van lezen** en vanuit **het belang van lezen voor de samenleving** (culturele, sociale, economische en welzijnseffecten). Goed kunnen lezen én graag lezen bevordert de persoonlijke ontwikkeling en maatschappelijke participatie. De culturele, creatieve, educatieve en economische waarde van lezen is belangrijk, net zoals haar emotionele, cognitieve en belevingswaarde.

Ook de **participatieve en emancipatorische kracht** die van lezen uitgaat, is van maatschappelijk, sociaal en cultureel belang. Leesbevordering is een verhaal van kansen creëren. Leesbevordering is die hefbomen vinden die toegang geven tot lezen en die de (eerste) deur openen naar het ontdekken en beleven van (meer) leesplezier. Leesbevordering is ook de toegangspoort tot verdere groeikansen, o.a. in de ontwikkeling van culturele (o.a. literaire) en meervoudige (o.a. taalvaardige en mediawijze) competenties, zoals empathisch en kritisch leren reflecteren.

VISIE

Lezen is cultureel kapitaal, lezen is sociaal kapitaal en lezen is economisch kapitaal.
Leesplezier verrijkt een mensenleven én een maatschappij.

De leesvorderingsvisie waar SL gestalte aan wil aangeven werkt op drie dimensies:
werken in de breedte (mensen aan het lezen krijgen), in de diepte (nadruk op kwaliteit van het lezen),
in de lengte (levenslang lezen).

Wie graag leest, wil meer lezen en wie meer leest ontwikkelt een betere lees- en taalvaardigheid.
Een positieve leeservaring begint bij het ontdekken en doorgeven van leesplezier. Goed kunnen
lezen – geletterd zijn – is een sleutelcompetentie en creëert meer kansen op participatie in
een superdiverse kennismaatschappij.

Volgende uitgangspunten dragen de missie en visie van Stichting Lezen:

- het geloof in de kracht van een **positief wervend en inhoudelijk sterk verhaal** over het belang van lezen en leesplezier in dienst van alle lezers – van de potentiële lezer, de aarzelende lezer, de beginnende lezer tot de gemotiveerde veellezers. SL vertrekt vanuit een capaciteitsperspectief (kansen, emanciperende kracht) en niet vanuit een deficit model.
- het belang van werken aan een **inspirerend en creatief leesklimaat** waarin verbreding en verdieping van de leescultuur een plaats heeft. Lezers laten groeien in leeservaring én leesplezier staat centraal in de missie van SL.
- het geloof in de effecten van **verbindend en complementair samenwerken** en de kracht van een netwerk. Samen met professionele actoren binnen en buiten het letterenveld wil SL werken aan een breder draagvlak om lezen en leesbevordering op de agenda te zetten. Samen met andere actoren wil SL pilotprojecten ontwikkelen die vernieuwing stimuleren.
- door het **uitwisselen** van goede praktijkvoorbeelden en het breder **ontsluiten** van wetenschappelijk ‘evidence based’ onderzoek wordt de gedeelde **kennis en expertise** over leesgedrag, leesmotivatie en leesbevorderingsmethodieken bij leesbevorderaars groter. Als kennismakelaar zet SL in op het verduurzamen van visie- en praktijkontwikkelingen en op het inhoudelijk versterken van leesbevorderingsnetwerken.
- aandacht geven aan **digitale uitdagingen**. De ontwikkeling en versterking van (culturele) competenties op vlak van (media)geletterdheid zijn van belang om participatie aan de hedendaagse samenleving te kunnen garanderen. SL wil de rol van leesplezier bij levenslang en levensbreed leren beklemtonen.
- met een duurzaam leesbevorderingsbeleid bijdragen tot een **democratische, empatische en inclusieve samenleving**. Samen met het VFL zet SL expliciet in op een aantal **prioritaire doelstellingen** (culturele en maatschappelijke diversiteit, kwetsbare groepen...). We leveren gezamenlijke inspanningen opdat geletterdheid en leesbeleving iedereen ten goede kan komen, ongeacht leeftijd, sociale positie of culturele achtergrond. De diverse samenleving is ons inspiratiekader.

KERNWAARDEN SL

OPENHEID

SL wil met partners op dynamische wijze samenwerken in (leesbevorderings)netwerken. Dit gebeurt in open dialoog, participatief en met vertrouwen. Uitwisseling van kennis en het borgen van expertise staan centraal in het bereiken van een gemeenschappelijk doel.

INNOVATIE

Via creatieve proeftuinen wil SL inspelen op maatschappelijke uitdagingen. Ruimte voor experiment moet toelaten dat SL op zoek blijft gaan naar nieuwe mogelijkheden en methodieken om leesbevorderingstrajecten en campagnes vorm te geven. Relevant en actueel blijven is cruciaal.

KWALITEIT

Kritische zelfreflectie en professionaliteit leiden tot een duurzame, resultaatgerichte impact. Proces, effecten, bereik, tevredenheid en kwaliteit worden via monitoring en evaluaties bewaakt en opgevolgd. Kwaliteit zien we als een dynamisch en contextgebonden begrip.

4

Leesplezier centraal!

*“Leesplezier is het allerbelangrijkste.
Zonder leesplezier zet je nooit de stap om te blijven lezen.
Zonder leesplezier blijft lezen meestal ook lastig,
omdat de motivatie er niet is.”*

— Iris Van Germeersch, I*Boeks, voorzitter VBB.

Vlaamse jongeren zijn dan wel goed in ‘schools lezen’ maar beleven het minst plezier aan lezen van alle 70 deelnemende landen. Hun leesmotivatie is bijzonder laag en slechts 18% van de Vlaamse jongeren noemt lezen ‘een hobby’, zo luidde de onthutsende conclusie van het PISA2009-rapport. Sinds 2000 wordt om de drie jaar een internationale peiling georganiseerd naar de kennis en vaardigheden van 15-jarigen. De peiling van de OESO heeft tot doel na te gaan of leerlingen goed voorbereid zijn op de uitdagingen van de toekomst. Het PISA-onderzoek uit 2009 peilde naast leesvaardigheid ook naar de betrokkenheid van 15-jarigen bij leesactiviteiten. De resultaten voor Vlaanderen waren dus behoorlijk verontrustend: Vlaamse jongeren lezen niet graag. Ook eerdere PISA-rapporten kwamen tot dezelfde bevinding. Het gebrek aan leesplezier bij Vlaamse jongeren vraagt dus onze nadrukkelijke aandacht. Het is de opdracht voor leesbevorderaars, bibliothecarissen, leerkrachten en andere bemiddelaars om hieraan mee te werken. Ook uitgevers, auteurs, boekverkopers en andere spelers in het literaire middenveld hebben er alle baat bij. Een pleidooi voor leesplezier is tegelijk een pleidooi voor de ontwikkeling van creativiteit en verbeelding. Werken aan leesplezier is verleiden met verhalen, nieuwe perspectieven laten ontdekken, (gemeenschappelijke) leeservaringen laten opdoen en daarover leren praten; kunnen groeien als lezer.

En zo is werken aan leesbevordering misschien wel op de eerste plaats het bevorderen van leesplezier. Want wie graag leest, leest meer en wie meer leest, leest beter. Dit is een wetenschappelijk bewezen effect van leesgedrag op leesvaardigheid. Leesplezier is dus van kapitaal belang om levenslang te leren. Lezen is een sleutelcompetentie, lezen is cultuurparticipatie en emancipatie. Leesplezier kent vele facetten: sociaal, intellectueel en persoonlijk plezier. Als pleitbezorger van leesplezier moeten we de veelzijdigheid en alomvattendheid van zo’n schijnbaar eenvoudig begrip te allen tijde op de voorgrond houden. Het structureel inzetten op de randvoorwaarden, methodieken en succesfactoren om leesplezier te bevorderen is dus urgent en noodzakelijk om bakens te verzetten. En daar zijn inspanningen van beleidsdomeinen op diverse niveaus noodzakelijk. Leesplezier bevorderen vereist langetermijndenken en -handelen.

Na het verschijnen van de PISA-resultaten laaide het debat op over het gebrek aan leesplezier en over de mogelijke oorzaken daarvan. Auteurs Leyman en Cottyn hielden in DW B een bevlogen pleidooi voor de installatie van ‘een Ministerie van Leesplezier’ als symbool voor een grotere aanwezigheid van lezen op beleidsniveau én voor een krachtige stem voor leesbevordering vanuit het letterenveld.

Een antwoord op hun pleidooi zien we terug in de nieuwe positie van SL binnen een meer geïntegreerd letterenbeleid en werd verder concreet vertaald in het Memorandum 'Boeken op tafel' (2014) waarbij het BoekenOverleg leesbevordering als eerste prioriteit naar voren schuift. Zoals Leyman en Cottyn net als vele andere stemmen in het debat beklemtoonden, is een domeinoverschrijdende aanpak een must. Als coördinator van het actieplan leesbevordering zal SL, samen met partners uit het letteren- en boekenvak, ook appèl doen op onderwijs- en welzijnspartners. Want het gebrek aan leesvaardigheid is ook een verhaal van sociale ongelijkheid. Meer kansen creëren voor iedereen, dat vraagt inzet van velen.

De term *leesplezier* klinkt licht, ontspannend, vrolijk en ongedwongen. In het licht van de talrijke maatschappelijke problemen, klinkt *leesplezier* misschien niet zwaarwichtig genoeg om voldoende serieus genomen te worden door beleidsmakers. Ook daar ligt een opdracht voor SL want leesplezier is bittere ernst. Het ogenschijnlijk vrijblijvende karakter dat weerklinkt in *leesplezier* is allesbehalve vrijblijvend in de consequenties. Het is dé basis voor leesmotivatie en voor het groeien in leeservaring; het is de cruciale hefboom met een verrijkend en verreikend doel die een antwoord biedt op signalen van ontleding en demotivatie. Daar zijn alle experts – van onderzoekers, auteurs tot boekhandelaars – het over eens: **zonder leesplezier, geen leescultuur!**

5

Omgevingsanalyse en beleidsuitdagingen

“I believe we have an obligation to read for pleasure, in private and in public places. If we read for pleasure, if others see us reading, then we learn, we exercise our imaginations. We show others that reading is a good thing.”

— Neil Gaiman, auteur

De omgevingsanalyse voerden we uit op 3 niveaus: macro-, meso-, en microniveau. Vanuit onze missie en visie gaat onze aandacht en bezorgdheid specifiek uit naar de mechanismen die lezen als vorm van cultuurparticipatie belemmeren en die een leesklimaat en –cultuur bemoeilijken. Het helpen wegwerken van deze drempels door te focussen op die hefboomen, randvoorwaarden en succesfactoren die lezen en leesplezier bevorderen, daarop wil sl nadrukkelijk inzetten.

In het strategisch meerjarenplan 2016-2020 worden de actiedomeinen en rollen van sl verder uitgetekend. Hiervoor is het belangrijk dat de drempels helder geïdentificeerd zijn. Ze geven de richting aan waarbinnen de werking van sl zich zal ontwikkelen.

OMGEVINGSANALYSE

Ontwikkelingen op macroniveau

Op het macroniveau situeren zich twee belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen die de opdracht van sl beïnvloeden: de superdiverse en de zich in stroomversnelling ontwikkelende kennis- en informatiemaatschappij. Om te kunnen participeren aan het maatschappelijk leven zijn interculturele en digitale competenties cruciaal. De combinatie van deze beide evoluties vraagt een verhoogde aandacht in onze werking voor **diversiteit en (meervoudige) geletterdheid**. Graag lezen leidt tot een betere lees- en taalvaardigheid en een goede lees- en taalvaardigheid zijn sleutelcompetenties in de persoonlijke ontwikkeling die bijdragen tot een verhoogde maatschappelijke participatie. Omgekeerd geldt dat laaggeletterdheid en een lage leesvaardigheid belangrijke participatiedrempels zijn. De cijfers rond laaggeletterdheid, gekoppeld aan armoede, migratieachtergrond en sociale uitsluiting in Vlaanderen zijn stuitend. Eén miljoen Vlamingen, waarvan 420.000 kinderen, leeft in armoede.

De PISA 2009, PIAAC-cijfers uit 2012 en de armoede-index van 2014 zijn duidelijk: hoewel Vlaanderen gemiddeld beter presteert op vlak van geletterdheid dan andere oESO-landen, is er een grote kloof tussen hoog- en laaggeletterden en neemt de sociale ongelijkheid toe. Voor 19% van de Vlaamse volwassenen zijn probleemoplossende vaardigheden in een technologierijke omgeving een uitdaging. 15% van de Vlaamse bevolking kan als laaggeletterd omschreven worden, één op vier ouderen en één op tien jongeren is laaggeletterd. Meisjes scoren gemiddeld beter dan jongens op leesvaardigheid

en geletterdheid. De PISA-resultaten tonen ook aan dat er een sterke samenhang is tussen socio-economische status en geletterdheid. Bij alle onderzochte PIAAC-domeinen zien we dezelfde drie achtergrondkenmerken terugkeren die een sterke samenhang vertonen met het risico op (te) lage prestaties: migratiestatus, anderstaligheid en opleidingsniveau.

Uit de analyses van het leesgedrag in de Participatiesurvey 2009 blijkt dat motivatie en een negatieve cultuurperceptie de belangrijkste **participatiedrempels** van cultuur zijn. Algemeen geldt dat niet-tastbare sociale, culturele en psychologische drempels een groter aandeel hebben in niet-participatie dan financiële of praktische drempels. De participatiepatronen bij vrije tijd worden in grote mate beïnvloed door de sociale omgeving, het sport- en mediagedrag, cultuurparticipatie op school én de participatiegraad van ouders bij sociale en culturele verenigingen.

De daling van het aantal 'leesuren' wordt algemeen beïnvloed door het grote aanbod qua vrijetijdsbestedingen. Ook de druk van een belevingseconomie die gericht is op snelle en directe consumptie is een feit. Wie een hoger leesgedrag heeft, blijkt doorgaans ook een groter sociaal netwerk te hebben en gebruikt ook frequenter internet en nieuwe media. Laaggeschoolden blijken doorgaans een lager leesgedrag te hebben en gezinnen met een lagere SES hebben een andere attitude t.o.v. lezen dan gezinnen met een hogere SES. Dit kan onder meer worden verklaard door een grotere afwezigheid van een minder inspirerende leesomgeving (o.a. minder boeken in huis en minder leesbegeleiding door ouders).

➔ **IMPACT OP LEZEN EN LEESPLEZIER:**

- PISA: een lage lees- en taalvaardigheid is nadelig om te functioneren in een geletterde (digitale) samenleving
- PIAAC: er zijn veel te weinig positieve incentives voor laaggeletterden
- Digitale media veranderen onze omgang met teksten en leiden tot anders lezen en leren
- Participatiesurvey: er zijn veel onzichtbare mentale participatiedrempels die leesgedrag en leesbeleving negatief beïnvloeden

Ontwikkelingen op mesoniveau

Op het mesoniveau kijken we naar de onmiddellijke omgeving waarin SL zich beweegt; het letteren- en leesbevorderingsveld. Dit situeert zich in hoofdzaak binnen het domein cultuur. Uiteraard zijn er belendende en flankerende domeinen die leesbevorderende activiteiten in het hart of in de marge van hun actieradius hebben, zoals cultuureducatie, onderwijs, welzijn, opvoeding, media, jeugdwerk en sociaal-cultureel werk. Het landschap is rijk en divers, en dat is een troef. Tegelijk is het risico op versnippering van kennis en expertise groot, en dat is een verarming. Naast versnippering van kennis is het risico reëel dat er te vaak naast elkaar wordt gewerkt en dat 'tussenschotten' verbindingen en het bereiken van duurzame leesbevorderingsdoelen in de weg staan. Door **betere afstemming en domeinoverschrijdende samenwerking** kunnen middelen en mensen efficiënter en effectiever worden ingezet.

Vanuit de commerciële partners klinkt meermaals de noodkreet dat de boekenverkoop een dalende trend kent en dat uitgeverij en kleinere onafhankelijke boekhandels zwaar dienen te investeren om het hoofd boven water te houden. Traditionele verdienmodellen komen onder druk te staan door overproductie en de toenemende concurrentie van internetverkoop en digitale trends. Risico's op

uniformisering of verschraling van het aanbod zijn reëel. **Diversiteit in het aanbod garanderen** is nochtans van groot belang voor een rijke leesomgeving.

Sommige stemmen waarschuwen voor risico's op ontleding, een risico dat in Vlaanderen wordt versterkt door een zwak leesklimaat en –cultuur en door een negatief, elitair imago rond boeken en lezen. Er heerst ook ongerustheid over de impact van het digitaal lezen op de leescultuur. Kennis over en 'evidence based' onderzoek naar digitaal lezen en de effecten op 'lezen op papier' is in Vlaanderen nog weinig voorhanden. Het laatste grootschalig onderzoek naar het lees-, koop- en leengedrag dateert van 2011. Onderzoek wijst uit dat een **stimulerende leesomgeving** een cruciale voorwaarde is om tot een sterke leescultuur met levenslange lezers te komen. En zoals auteur Marita De Sterck betoogt: 'Essentieel in het wekken van de interesse voor lezen en leesplezier is de 'persoonlijke plezierverbintenis' van de leesbevorderaars'. Ook daar ligt nog een wereld te veroveren.

➔ **IMPACT OP LEZEN EN LEESPLEZIER:**

- naast elkaar en concurrentend werken versnipperd kennis en middelen van organisaties
- acties, campagnes en leesbevorderingsactiviteiten verliezen aan impact en bereik wanneer er niet domeinoverschrijdend wordt samengewerkt
- gebrek aan onderzoek rond de effecten van digitaal lezen leidt tot intuïtieve keuzes
- een weinig gedifferentieerd boekenaanbod en een zwakke leesomgeving en –cultuur genereren een negatieve spiraal

Ontwikkelingen op microniveau

Op microniveau richten we de blik naar de eigen organisatie. sl is een relatief jonge organisatie die in de dertien jaar van haar bestaan een paar kantelmomenten kende (zie inleiding). Anno 2015 is opnieuw een scharniermoment aangebroken. Een nieuwe beheersovereenkomst wordt afgesloten met het vfl. Met een **gewijzigde opdracht** en opererend vanuit het hart van het letterenveld, wordt een nieuw hoofdstuk aangesneden. Dit vraagt om een reflectie over ons huidig organisatiemodel, werking en doelstellingen. Meer dan tien jaar opereerde sl als veld- en projectorganisatie die op eigen initiatief of in opdracht, al dan niet in samenwerking met andere partners, projecten en lees-campagnes lanceerde en uitvoerde.

Dit betekent vooral dat er vanuit de bestaande opdracht een grote operationele werking was en er minder aandacht was voor strategie en beleid. Uit de interne en externe stakeholdersbevraging kwamen een aantal kritische (zelf)reflecties naar voren: meer nood aan procesplanning op korte en lange termijn, monitoring en evaluatie van doelstellingen om het draagvlak, de impact en de duurzaamheid van acties te verhogen. Ook het soms teveel ad hoc werken of het te weinig proactief zoeken naar nieuwe impulsen, het te weinig aanpassen van bestaande concepten in functie van maatschappelijke veranderingen en het te weinig structureel verankeren van projecten in overleg met andere partners, andere beleidsdomeinen of (eind)gebruikers worden als aandachtspunten ervaren.

Ook op vlak van interne organisatie zijn er aandachtspunten. Het team van sl bestaat, op een paar gespecialiseerde functies na (bibliotheek, zakelijk-administratieve werking, dagelijkse leiding en communicatie) uit projectmedewerkers die projecten coördineren/uitvoeren en verantwoordelijk zijn voor een leesbevorderingscampagne. Functieprofielen en competenties zijn weinig differentiërend; medewerkers voeren projecten integraal uit. Er is weinig tijd voor reflectie,

theoretische onderbouw en kennis- en expertisedeling. Als gevolg van dalende werkingsmiddelen zijn er minder medewerkers.

Omdat de huidige missie van SL breed te interpreteren is, leven er bij stakeholders diverse verwachtingen, vaak bekeken vanuit hun eigen perspectief. Omgekeerd geldt hetzelfde; ook SL heeft soms te weinig oog voor de belangen van de partners. Hierdoor ontstaan fricties en lopen samenwerkingen spaak, minder vlot of riskeren ze te instrumenteel van aard te zijn. Het betrekken van de doelgroepen voor wie leesbevorderingsacties en projecten worden ontwikkeld en het domeinoverschrijdend denken en werken gebeurde de laatste jaren meer en meer, maar er is nog ruimte voor verdere optimalisatie en versteviging van het netwerk.

➔ **IMPACT OP LEZEN EN LEESPLEZIER:**

- projecten die niet in samenspraak met de doelgroepen/gebruikers/verantwoordelijke domeinen gebeuren missen hun doel en bereik
- geïsoleerd werken genereert een verlies aan draagvlak voor leesbevorderingsprojecten
- doordat projecten naast elkaar bestaan is er intern (en extern) te weinig uitwisseling van expertise en ervaring over leesbevordering en doelgroepen
- als gevolg van de diverse posities/opdrachten van SL in de afgelopen jaren leeft verwarring over de opdracht van SL bij stakeholders

BELEIDSUITDAGINGEN

Op de 3 niveaus stellen zich vanuit de omgevings- en swot-analyse belangrijke uitdagingen voor SL. Vanuit haar missie en visie zal SL haar beleid inzetten op volgende aandachtspunten:

Op macroniveau (samenleving)

➔ **UITDAGINGEN:**

- superdiversiteit en risico op sociale uitsluiting
> werken aan **inclusie en participatie**
- digitalisering kennismaatschappij en risico op laaggeletterdheid
> bijdragen aan een betere **leesvaardigheid en taalontwikkeling**
- sociale ongelijkheid
> werken aan gelijke kansen door **zo vroeg mogelijk** in te zetten op leesbevordering en leesplezier. Prioritaire keuze voor maximale inzet bij de **start van de doorgaande leeslijn**

➔ **DOEL:**

Meer planmatig bouwen aan structurele initiatieven die maatschappelijke uitdagingen bij de kiem proberen aan te pakken, in overleg met andere sectoren (onderwijs, welzijn, media...) en participatief met de doelgroepen werken aan methodieken en instrumenten.

→ SD 1, 2, 3

Op mesoniveau (cultuurdomein, letteren- en leesbevorderingsveld)

➔ UITDAGINGEN:

- participatiedrempels cultuur en risico op niet-deelname
 - > werken aan het **wegwerken van de mentale onzichtbare drempels**
- zwakke leesomgevingen en leesklimaat (negatieve perceptie van lezen) en risico op ontleding
 - > bouwen aan een **uitnodigende, toegankelijke en stimulerende leesomgeving**
- versnippering van het landschap en risico op concurrerende belangen
 - > kiezen voor de **kracht van netwerk**

➔ DOEL:

Meer werken aan afstemming en coördinatie en investeren in een netwerk dat de basis is voor meer uitwisseling van expertise en – leesbevorderingspraktijken. De vakbibliotheek jeugdliteratuur en het kenniscentrum leesbevordering verder ontwikkelen, zichtbaarder maken en meer inzetten als instrument voor deskundigheidsbevordering voor mediatoren en (eind)gebruikers.

→ SD 4, 5

Op microniveau (intern organisatieniveau)

➔ UITDAGINGEN:

- (operationele) werking als veld- en projectorganisatie en risico op het naast elkaar werken
 - > meer oriënteren naar een **strategische referentieorganisatie** met een helikopterblik
- zelfstandig ontwikkelen van leesbevorderingsprojecten en risico op isolement
 - > werken aan meer draagvlak door het aangaan van strategische allianties en structurele partnerschappen in **netwerken op diverse niveaus**
- de vakbibliotheek jeugdliteratuur en het kenniscentrum leesbevordering zijn te weinig gekend als expertisepoot van SL met risico op versnippering van kennis
 - > ontwikkelen van een **online expertiseplatform**, zoeken naar nieuwe ontsluitingsmethodieken om de expertise in huis meer te delen, werkprocessen efficiënter te maken en om meer kennis en visie te kunnen doorgeven aan andere actoren en (leesbevorderings)organisaties. SL positioneert zich meer als **verspreider van onderzoek naar lezen en leesbevordering**

➔ DOEL:

Kiezen voor een aangepast organisatiemodel om de nieuwe rollen en positie van SL te kunnen waarmaken. Meer inzetten op strategie en beleid en meer zichtbaarheid geven aan de expertiserol over lezen en leesbevordering.

→ SD 5

6

Strategisch plan

“Het pilootproject van vandaag is de structurele en strategische noodzaak van morgen.”

— Joseph Jaffe

Stichting Lezen heeft een waardevolle maatschappelijke culturele opdracht. Het geheel van strategische en operationele doelstellingen zal sl in staat stellen om haar missie en beleidsprioriteiten op een kwaliteitsvolle manier te expliciteren en in de praktijk uit te voeren.

BELEIDSPRIORITEITEN

Vijf strategische doelstellingen tonen de ambitie en het engagement waarmee sl op de geformuleerde beleidsuitdagingen wil inzetten en haar draagvlak wil verbreden, verdiepen en verduurzamen. Vanuit haar nieuwe opdracht en plaats in de waardeketen van het boekenvak en letterenveld ent sl zich op de samenleving en neemt maatschappelijke uitdagingen in het hart van haar werking op. Tegen de achtergrond van een superdiverse kennismaatschappij benaderen we leesbevordering in een bredere context van cultuureducatie, voorschools, op school en in de vrijetijdsbeleving. Leesplezier zetten we in als sleutel, hefboom tot competentieontwikkeling en cultuurparticipatie; gaande van het voorkomen van laaggeletterdheid, het bevorderen van deskundigheid tot het stimuleren van het meer en beter lezen.

SD 1, 2 en 3 hebben betrekking op de algemene inhoudelijke opdracht. SD 4 focust op de plaats die sl als organisatie wil opnemen in een netwerk en SD 5 focust op de expertiserol van sl. De bijhorende operationele doelstellingen zullen de beleidsprioriteiten concretiseren en in jaarlijkse actieplannen verder worden uitgerold. Ze beogen het optimaliseren, vernieuwen en verduurzamen van de werking, o.a. met nieuwe rollen voor sl en de ontwikkeling van pilootprojecten, instrumenten en programma's op vlak van leesbevordering die methodologische vernieuwing stimuleren. Er is een oriëntatie op doel en effecten: resultaatgericht (definiëren we niet alleen kwantitatief, maar ook (en vooral) kwalitatief, zoals bv. leiden tot gebruik, verandering, verdieping, enz.) Doorheen de verschillende rollen die sl wil opnemen lopen twee rode draden: participatieversterkend werken en groeitrajecten die competentieontwikkeling voorop stellen.

DREMPELS	UITDAGINGEN	STRATEGISCHE DOELEN	METHODIEKEN
MACRO Laaggeletterdheid Cultuurparticipatie- drempels	<ul style="list-style-type: none"> • inclusie en participatie • naar een leesvaardige geletterde samenleving (diverse, sterkere leescultuur en –klimaat) 	Driesporenbeleid op thema's: <ul style="list-style-type: none"> • early literacy SD 1 • leesomgeving SD 2 • geletterdheid SD 3 	Door het structureel stimuleren van leesplezier werken aan <ul style="list-style-type: none"> • gelijke kansen voor iedereen • aansluiting kwetsbare groepen • positieve beeldvorming over lezen en leesplezier • meervoudige geletterdheid • competentieontwikkeling en participatie
MESO Versnippering lees- bevordering	<ul style="list-style-type: none"> • naar een slagkrachtig, divers en meer geïntegreerd leesbevorderingsveld 	<ul style="list-style-type: none"> • netwerken binnen diverse actie-domeinen uitbouwen SD 4 	middels drie rollen <ul style="list-style-type: none"> • coördineren • verbinden • inspireren
MICRO Positie en rol SL	<ul style="list-style-type: none"> • duurzaamheid voorop • uitbouw expertiserol • participatief werken 	<ul style="list-style-type: none"> • naar een meer strategisch beleid • naar een meer dynamisch organisatie-model • uitbouw expertise-platform SD 5 	<ul style="list-style-type: none"> • referentieorganisatie lezen • conversation company en lezerskabinet • kennisdelen & community (onderzoekers, leesbevorderaars)

STRATEGISCHE EN OPERATIONELE DOELSTELLINGEN

In functie van het realiseren van een brede en sterke leescultuur en een inspirerend leesklimaat zet SL haar werking prioritair in op drie inhoudelijke krachtlijnen met als gemeenschappelijke leesbevorderende doelstelling: **“meer leesplezier, meer lezers!”** Deze drie pijlers zijn uiteraard niet los van elkaar te zien. Ze zijn sterk met elkaar verbonden en het versterken van één doelstelling draagt bij tot versterking van de andere doelstellingen. Omgekeerd geldt ook dat een verzwakking van één van de pijlers negatieve effecten genereert op de andere doelstellingen.

De centrale sleutel in het hele verhaal is het bevorderen van leesplezier in drie dimensies (breedte, diepte en lengte) teneinde een bredere toegang tot lezen mogelijk te maken, toeleiding te faciliteren, meer leesplezier te laten ontdekken en groeikansen te creëren voor zoveel mogelijk mensen. Een inclusief beleid staat voorop, maar waar nodig worden extra inspanningen op maat geleverd om aansluiting te vinden bij mensen in armoede, mensen met een andere thuistaal, een laaggeletterd publiek en andere kwetsbare doelgroepen, in het bijzonder voor die mensen voor wie lezen

en de toegang tot boeken geen evidentie is. SL wil verder bouwen op de kennis die in de praktijk aanwezig is; van onderuit en samen werken aan stimulansen opdat meer mensen de smaak van lezen te pakken kunnen krijgen.

De actielijnen rond deze drie inhoudelijke beleidslijnen zetten we uit naar drie doelgroepen: beleidsmakers, leesbevorderaars en veldorganisaties, het brede publiek en media. Om dit succesvol te kunnen doen, investeren we in strategische en operationele leesbevorderingsnetwerken en in de opstart van een expertiseplatform voor uitwisseling en borging van praktijken, onderzoek en visieontwikkeling in functie van deskundigheidsbevordering.

Tegen 2020 wil SL volgende ambities gerealiseerd zien:

SD 1 EEN DOMEINOVERSCHRIJDEND BELEID ROND EARLY LITERACY HEEFT INGANG GEVONDEN

Ontluikend leesplezier (0 tot 6 jaar) – vroeg beginnen creëert meer kansen op betere leesvaardigheid

“Alle onderzoeken bevestigen het telkens opnieuw: hoe jonger mensen, al dan niet via hun ouders, in aanraking komen met traditionele cultuurvormen, hoe groter de kans is dat ze hier ook op latere leeftijd in geïnteresseerd zijn. Wil men met andere woorden op grote schaal en op lange termijn iets aan participatie doen, moet men op jonge leeftijd en dus via het onderwijs beginnen.” — Annick Schramme, 360° participatie, 2009

Een vroege (voor)leesstart tijdens de voor- en vroegschoolse leeftijd van 0 tot 5/6 jaar aanmoedigen in de thuisomgeving, in de kinderopvang en in de kleuterklas is een prioritaire opdracht. Kinderen laten opgroeien tot gemotiveerde en competente lezers begint best zo vroeg mogelijk. Onderzoek wijst uit dat opgelopen achterstand op latere leeftijd moeilijk of niet wordt ingehaald en dat de effecten van een vroege voorleesstart groot zijn, op vlak van ontwikkeling van zowel verbale als sociale vaardigheden.

Omdat de leessocialisatie een belangrijke voorspeller is voor leesgedrag en –gewoontes is het van groot belang dat toeleiding en een positieve leesattitude zo vroeg mogelijk worden ontwikkeld. SL wil hier sturend, enthousiasmerend, begeleidend en sensibiliserend optreden. Structureel inzetten vanuit diverse actiedomeinen op early literacy creëert kansen voor kinderen en jongeren die opgroeien in gezinnen waar de toegang tot boeken en lezen niet evident is. Ook aandacht voor interactief en digitaal lezen is vandaag en in de toekomst aangewezen.

OD1 Aanwakkeren van de bewustwording en het blijvend sensibiliseren en informeren rond het belang van early literacy en ontluikend leesplezier

OD2 Een structureel en duurzaam voorleesbeleid inspireren, stimuleren en coördineren

OD3 Consolideren, borgen en verder uitrollen van het Boekbaby's-programma in Vlaanderen

SD 2 UITNODIGENDE EN STIMULERENDE LEESOMGEVINGEN ZIJN ZICHTBAARDER AANWEZIG

Prikkelend leesplezier (0 tot 99 jaar) – zien lezen doet lezen

“Leesbevordering, opgevat als een zoektocht naar leesplezier, wordt nog altijd onderschat en is nog altijd broodnodig.” — Ria Dorssemont & Manu Manderveld, Naar meer leesplezier, 2008

Een aantrekkelijke leesomgeving is een beslissende factor om levenslang en levensbreed te lezen. Thuis, in de kinderopvang, op school, in de bibliotheek, in de boekhandel, op publieke plekken, online en in de media dienen boeken aanwezig te zijn. Maar dit alleen is niet genoeg. Een stimulerende leesomgeving is een omgeving waar ruimte en tijd is voor lezen, waar leesplezier wordt doorgeven, waar een divers boekenaanbod toegankelijk is en waar lezers vaardigheden hebben ontwikkeld om te kiezen uit het grote aanbod.

Een stimulerende leesomgeving stelt kinderen, jongeren en volwassenen ‘levenslang bloot’ aan boeken en verhalen en nodigt uit om meer en beter te lezen, individueel en in groep. Idealiter heeft iedereen de kans om in elke levensfase met boeken in aanraking te komen. SL blijft het belang van de doorgaande leeslijn ondersteunen en promoten naar leesbevorderaars en lezers.

Een goede leesomgeving in combinatie met een actieve werking rond een aanbod zijn belangrijke randvoorwaarden om de doorgaande leeslijn mogelijk en succesvol te maken. Toeleiding veronderstelt ook begeleiding, zeker voor kwetsbare doelgroepen. De aanwezigheid van een leesomgeving in kinderopvang, in schoolse context en in de vrije tijd geeft extra kansen aan kinderen en jongeren die in leesarme omgevingen opgroeien. Voor volwassenen die moeilijk toegang hebben tot boeken, mensen die getroffen zijn door ziekte of verminderde mobiliteit en voor ouderen in woon- en zorgcentra kan een toegankelijke en stimulerende leesomgeving leefwereldverbredend zijn. Digitale leesomgevingen vinden ook meer en meer hun weg naar de lezers. SL kan hier een ondersteunende en stimulerende rol spelen.

OD1 Het concept ‘leesomgeving’ is doorgedrongen en wordt als een cruciale randvoorwaarde voor een duurzaam leesbevorderingsbeleid beschouwd

OD2 Uitbouwen van digitale platforms en verbinden met andere platforms

OD3 Samenwerken met bibliotheken, boekhandels, uitgevers en organisaties uit het literaire middenveld bij campagnes, evenementen en leesbevorderingsprogramma’s

SD 3 HET BEWUSTZIJN LEEFT DAT LEESPLEZIER BIJDRAAGT TOT EEN BETERE GELETTERDHEID

Stimulerend en verdiepend leesplezier (6 tot 99 jaar) - groeien in (competente) leeservaring

“Mensen over de drempel halen is één ding, door betere toeleiding of door wegwerken van drempels, maar er is meer nodig dan de vaak eenmalige toeleiding. Deelname vereist culturele competentie en die moet de kans krijgen om te groeien.” — Dirk Geldhof, 360° participatie, 2009

Een goede leesvaardigheid is een basisvaardigheid in het dagelijks leven. PISA definieert leesvaardigheid als het begrijpen en gebruiken van geschreven teksten, reflecteren over geschreven teksten en

zich inlaten met geschreven teksten, zodat doelen bereikt kunnen worden, kennis en capaciteiten ontwikkeld kunnen worden en er geparticipeerd kan worden in de maatschappij.

De leesvaardigheid en leesattitude die kinderen op school meekrijgen kan versterkt en verruimd worden door de leeservaringen die kinderen ook buitenschools opdoen. SL vat cultuurparticipatie op als een leren kiezen; culturele competentie leidt tot grotere keuzevrijheid. Om kinderen en jongeren hun leesmotivatie te doen behouden is het belangrijk dat er rekening wordt gehouden met hun leesniveau, hun veranderende leesbehoeftes en -smaak. Door te blijven inzetten op de ontwikkeling van hun leesvaardigheid en (literaire) competenties blijven ze betrokken bij lezen. Zo hebben ze meer kans om in hun volwassen leven lezer te blijven en zelf ook voorlezer en rolmodel te worden voor een nieuwe generatie lezers.

OD1 De sleutelrol van leesplezier in competentieontwikkeling en cultuurparticipatie wordt erkend en meegenomen in actieplannen en beleidsdocumenten van andere beleidsdomeinen

OD2 Samenwerken met organisaties uit onderwijs, cultuur(educatie) en welzijn die rond geletterdheid en cultureel bewustzijn werken

OD3 Sensibiliseren rond het belang van divers lezen en meertalig (voor)lezen

SD 4 STRUCTURELE LEESBEVORDERINGSNETWERKEN ZIJN GEVORMD EN ACTIEF

De basis leggen voor een breed gedragen domeinoverschrijdend leesbevorderingsbeleid

Teneinde doelgericht te werken met het oog op langetermijnresultaten is de uitbouw van domeinoverschrijdende (leesbevorderings)netwerken cruciaal. Een breed gedragen leesbevorderingsbeleid vraagt strategie en het definiëren van gezamenlijke uitdagingen.

Prioritaire partners situeren zich in het culturele, onderwijs- en welzijnsveld. Visieontwikkeling, expertise en leesbevorderingspraktijken dienen maximaal gedeeld te worden. In de komende beleidsperiode wil SL haar profiel en werkingsgebied verbreden en haar makelaars- en expertiserol uitbreiden door meer overleg, samenwerking en afstemming tot stand te brengen tussen actoren die op verschillende niveaus betrokken zijn bij leesbevordering. SL streeft ernaar om dynamieken op gang te brengen in onverwachte samenstelling en samenwerkingsverbanden aan te zwengelen tussen organisaties die door elkaars werking en methodieken geïnspireerd kunnen worden.

SL connecteert zich met andere organisaties. Ze ontplooit haar werking in een overlegmodel, zowel op Vlaams als op internationaal niveau (EU READ, IBBY, ELINET). SL ondersteunt en stimuleert andere organisaties in hun leesbeleid en geeft impulsen aan nieuwe ontwikkelingen in het veld.

OD1 Opstarten van een nieuw breed gedragen domeinoverschrijdend netwerk

OD2 Aanhaken bij bestaande netwerken en er leesbevordering introduceren

OD3 Continueren, verstevigen en verdiepen van reeds gevormde samenwerkingsverbanden

SD 5 EEN EXPERTISEPLATFORM IS OPGERICHT EN WERKZAAM

Het ontsluiten en delen van kennis en onderzoek rond leesbevordering en lezen

Door de ontwikkeling van een digitaal expertiseplatform en online community's zal SL haar expertise-rol en rol als gesprekspartner meer op de voorgrond plaatsen. SL wil ten dienste staan van organisaties die leesbevorderende activiteiten ontwikkelen en geeft ook lezers een stem. SL levert een actieve bijdrage aan evenementen, conferenties en studiedagen binnen en buiten de sector die de kennis over lezen en leesbevorderingspraktijken bevorderen.

Met onderzoeksgroepen van Vlaamse universiteiten en hogescholen wordt structureel samengewerkt om onderzoek rond de impact van lezen en leesbevordering te stimuleren. SL verstevigt en verdiept haar samenwerking met de onderzoekscel van SL Nederland en relevante internationale onderzoeksresultaten worden gedeeld en verspreid.

Om het draagvlak, belang en uitstraling van lezen bij het beleid, leesbevorderaars en de publieke opinie te versterken, investeert SL in inhoudelijk sterke communicatie en wil ze via treffende beeldvorming duidelijke boodschappen verspreiden. Door het verspreiden van relevante inhoud wil SL het bewustzijn rond lezen aanscherpen, actoren aanzetten tot de organisatie van activiteiten en de leesgoesting bij het publiek aanwakkeren. (zie verder 7/Communicatiestrategie)

OD1 Voorbereiden van de uitbouw en ontwikkeling van een digitaal kennisplatform

OD2 Uitbouwen structurele samenwerking met wetenschappelijke onderzoeksinstellingen en vakgroepen van universiteiten en hogescholen

OD3 Afstemmen en samenwerken met het kennis- en expertisecentrum van Stichting Lezen Nederland

OD4 Participatief uitwerken en inbouwen van effect- en impactmetingen van programma's en acties

OD5 Communiceren en bekendmaken van het expertise- en uitwisselingsplatform

ROLLEN EN ACTIEDOELEN VAN STICHTING LEZEN

In de uitvoering van de operationele doelstellingen neemt SL verschillende, wisselende rollen op.

Rol als coördinator

Stichting Lezen is coördinator van een breed gedragen leesbevorderingsbeleid. Met zin voor synergie en vanuit een helicoptervisie voedt SL als dynamische actor het debat, brengt actoren bij elkaar en inspireert partners en beleidsmakers tot brede **domeinoverschrijdende allianties**.

DOELEN:

- leesbevordering en de waarde van lezen in de scope brengen als aandachtspunt van diverse professionele actoren en sectoren
- stimuleren van structurele maatregelen voor een impactvol leesbevorderingsbeleid

- opmaken van een actieplan, initiëren van een geïntegreerde aanpak, actoren betrekken in het bepalen van doelen en acties en het opvolgen van duurzame langetermijntrajecten
- afstemmen met andere actieplannen en -domeinen Vlaamse Overheid (armoedeplan, geletterdheidsplan, onderwijs, welzijn ...)

Rol als expert – verbinder

Stichting Lezen is makelaar van kennisopbouw, en -deling over lezen en leesbevordering.

Deskundigheidsbevordering van mediators over leesbevordering versterken.

DOELEN:

- uitbouwen van een internationaal (EU READ) en Vlaams lerend netwerk en uitwisselingsplatform van leesbevorderaars, onderzoekers, experts en geïnteresseerden in lezen
- visievorming over lezen actualiseren, stimuleren en uitdragen
- samen met nationale en internationale onderzoeks- en onderwijsinstellingen actuele kennis en wetenschappelijke expertise over leesbevordering zo breed mogelijk verspreiden en valoriseren
- expertise inzetten en delen als beheerder van een unieke vakbibliotheek Jeugdliteratuur
- vanuit de secretariaatsfunctie van IBBY-Vlaanderen i.s.m. VFL een internationaal perspectief stimuleren over het belang van jeugdliteratuur en leesbevordering
- fungeren als informatie- en deskundigheidsbevorderaar voor beleidsmakers, pers en mediators
- nodendetectie en initiëren en faciliteren van overleg-, netwerk- en ontmoetingsmomenten

Rol als motivator – inspirator

Stichting Lezen staat in de maatschappij en geeft mensen een leven lang zin in lezen. Het imago en de sfeer rond lezen worden positief beïnvloed. **Lezen, voor- en samenlezen: leesplezier voorop!**

DOELEN:

- opbouwen van lezerscommunity's, verleiden tot lezen
- genereren van (media)aandacht voor leescultuur en met landelijke leescampagnes nieuwsgierigheid wekken, impulsen bieden en sensibiliserende kracht uitoefenen voor het belang van lezen
- vragen losweken, verbanden en patronen helpen blootleggen i.v.m. leesvaardigheid en cultuurparticipatiedrempels

Rol als innovator – cultuurmanager

Stichting Lezen bouwt aan een **slagvaardige, reflectieve en innovatieve organisatie**.

DOELEN:

- de dialoog met lezers en leesbevorderaars structureel voeren om betrokkenheid bij de werking van SL te bevorderen
- ontwikkelen van nieuwe functies en rollen als informatie- en communitymanagers
- verhogen van het gebruik van digitale technologie en sociale media in de werking

7

Communicatiestrategie

“Goede inhoud daagt uit, kwaliteit inspireert.”

Stichting Lezen wil naar al haar stakeholders – van beleid tot lezer – een visie uitdragen en een positieve dynamische sfeer uitstralen. SL wil vanuit haar kernwaarden benaderbaar, betrouwbaar en empathisch zijn. Het streven naar dialoog en interactie zijn leidende principes. SL communiceert zowel met professionelen (mediatoren en veldorganisaties leesbevordering), met pers en met het brede publiek (lezers en potentiële lezers). Dit vraagt een gedifferentieerde communicatieaanpak en een goed onderbouwde contentstrategie en –planning. Met wervende, inspirerende en relevante inhoud willen we geloofwaardigheid, bereik en impact opbouwen.

Naast het vertrouwd maken van een breed publiek met de werking van SL door pers- en publieks-campagnes die aandacht geven aan het belang van lezen en leesbevordingsthematieken is er ook de meer doelgroepgerichte communicatie naar professionele actoren. Door de ontwikkeling van een digitaal expertiseplatform en online community's, zoals het Lezerskabinet, komt de rol van SL als gesprekspartner meer op de voorgrond. Als inspirator, expert en bruggenbouwer in haar vakdomein zal SL meer inzetten op het verspreiden en delen van nieuwe inzichten met professionele actoren en met lezers. Een adequate online en offline communicatiestrategie is dus aangewezen.

Als managementmodel kiezen we voor de **uitbouw van een Conversation Company**.

Het vertrekpunt van conversatiemanagement is de opbouw van een luistercultuur. Dit doen we o.a. door de ontwikkeling en de structurele uitbouw van luister- en onderzoekscommunity's (online en offline, open en gesloten, kleine en grote community's) waarbij de gegenereerde input en inzichten over onze doelgroepen in beslissingsprocessen worden gebruikt met als doel het optimaliseren van de kwaliteit, het bereik en de impact van onze dienstverlening, trajecten en programma's. Ook het verhogen van de betrokkenheid en de participatie van de stakeholders is een doelstelling.

In dit communicatiemodel zijn medewerkers, organisatiecultuur en de gedefinieerde kernwaarden – openheid, kwaliteit en innovatie – de belangrijkste bouwstenen. Hoe meer medewerkers met de buitenwereld 'geconnecteerd' zijn, hoe meer het conversatiepotentieel wordt benut. Sociale en digitale media krijgen een grote rol toebedeeld, maar ook andere traditionele communicatietools worden strategisch ingezet in functie van het doel en de doelgroep, bv. sensibiliseringscampagnes of leesbevordingstrajecten zoals Voorleesweek of Boekbaby's. SL staat onder Hoge Bescherming van Hare Majesteit de Koningin. De aanwezigheid van de Koningin bij campagnes genereert extra (media)aandacht voor maatschappelijke thema's rond leesbevordering die SL onder de aandacht wil brengen.

8

Interne organisatie

Organisatiestructuur, medewerkers en bestuur

Voorliggende krachtlijnen voor het meerjarenplan 2016-2020 tonen de wijze waarop SL haar rol en werking in de toekomst wil zien evolueren. Vanuit een geactualiseerde visie en strategie wil SL een proactieve keuze maken voor een toekomstgerichte werking. SL heeft de ambitie om zich verder te ontplooiën tot een wendbare, energieke en slagkrachtige organisatie, met een grote openheid voor de buitenwereld. Als lerende omgeving stellen we ons open om andere contexten te leren kennen en inzichten te verwerven in andere referentiekaders en denkwijzen. Om haar missie en diverse rollen als *coördinator, verbinder, inspirator, expert en innovator* optimaal te kunnen opnemen en haar doelstellingen kwalitatief uit te voeren zal SL haar organisatiestructuur optimaliseren en haar flexibel vermogen aanscherpen. Dit zal zich vertalen in de transitie van de klassieke silostructuur naar het synergetische werken in cross-functionele teams in een meer flexibele structuur.

Vanuit geactualiseerde functieprofielen werken inhoudelijk gespecialiseerde medewerkers aan de realisatie van de strategische en operationele doelstellingen. Negen vte staan vandaag in voor de werking van SL. Er zijn twaalf medewerkers in dienst. Coördinatoren zijn verantwoordelijk voor de uitrol van leesbevorderingsprogramma's. De communicatie- en de kennisbeheermedewerker werken overkoepelend en ondersteunend. De zakelijk verantwoordelijke, de administratief-logistieke medewerker, de eco-coach en productiemedewerker staan in voor een vlotte interne en externe organisatorische werking. Meerdere functies en taken worden door het team van medewerkers gecombineerd. Aan de programma's wordt gewerkt in dynamische, open en wisselende teams.

MEDEWERKERS

Sylvie Dhaene – directeur

Sofie Noyen – zakelijk-administratief beheer

Jolien Janssens – administratief en logistiek medewerker

Tine Kuypers – pers- en communicatie, coördinator Voorleesweek

Simon Bequoye – informatie en kennisbeheer, coördinator expertiseplatform

Sarah Van Tilburg – beleid en netwerk early literacy en lerarenopleiding

Els Michielsens – programmacoördinator Boekbaby's

Tania Van Acker – beleid en netwerk diversiteit en geletterdheid

Eva Devos – beleid en netwerk jeugdliteratuur/IBBY, coördinator Boekenzoeker en bibliotheek

Griet Loix – coördinator Kinder- en Jeugdjury Vlaanderen, medewerker Boekenzoeker

An Stessens – coördinator nominatielezers KJV, medewerker Boekenzoeker

Kathleen Cortens – coördinator Jeugdboekenweek, ledereen Leest, eco-coach en productiemedewerker

SL werkt volgens de principes van cultural governance. In de samenstelling van de bestuursorganen wordt gestreefd naar een evenwicht en diversiteit op vlak van expertise, gender, leeftijd en culturele achtergrond. De bestuursmandaten zijn gelimiteerd in de tijd en bij vervanging van bestuurders in de komende beleidsperiode wordt de keuze bepaald in functie van maatschappelijke diversiteit en expertiseprofielen. Dit geldt ook voor de samenstelling van externe redacties, klankbordgroepen en stuurgroepen. Bij de verspreiding van vacatures worden inspanningen geleverd om deze onder de aandacht te brengen van een breed publiek en gericht te adverteren via kanalen buiten de culturele sectorkanalen. Het diversiteitsbeleid wordt in een meerjarig actieplan uitgewerkt.

BESTUURDERS SL

RAAD VAN BESTUUR

Koen Jaspaert – voorzitter

Vanessa Joosen – ondervoorzitter

Ivo Moyersoën – penningmeester

Nele Hendrickx, Jeroen Overstijns, An Renard, Danny Theuwis, Machteld Verhelst, Jo Vermeulen – leden

ALGEMENE VERGADERING

Majida Bellal, Wim De Mont, Ilke Froyen, Filip Huysegems, Eva Jacobs, Annemie Leysen, Jan Van Coillie

Duurzame en maatschappelijk verantwoorde werking

SL wil een ecologisch bewuste en ethische organisatie zijn. Maatschappelijk verantwoord omgaan met middelen, mensen en milieu behoort tot de organisatiefilosofie. SL participeert in Greentrack, een bovenlokaal netwerk rond duurzaamheid en ecologie. Onze eco-coach sensibiliseert en stuurt de organisatie in de goede richting. In jaarlijkse actieplannen wordt werk gemaakt van het verkleinen van de ecologische voetafdruk. We verhogen onze aandacht voor bewust verbruiken, het doorbreken van routines om de milieu-impact van onze organisatie te verkleinen. Ook naar de buitenwereld geven we het signaal dat SL werkt aan een duurzame werking, o.a. op vlak van mobiliteit, catering, communicatiedragers en de aandacht voor recyclage en upcycling.

Personeelszorg en competentie management

Met het oog op duurzame groei krijgt ook het opbouwen, delen en verankeren van kennis en expertise van medewerkers de nodige aandacht. Personeelszorg en competentie management zijn prioriteiten zodat competente, gemotiveerde en betrokken medewerkers kunnen groeien en hun professionaliteit en welbevinden positieve effecten kunnen genereren voor de organisatie in zijn geheel.

Een competentiehandboek en jaarlijkse functionerings- en evaluatiegesprekken worden formeel ingevoerd voor alle functies. SL gelooft in het belang van een stimulerende werkomgeving en in de effecten van levenslang leren. Medewerkers worden aangemoedigd zich bij te scholen. In individuele opleidingsplannen wordt aandacht besteed aan groei-, expertise- en competentieontwikkeling.

Financieel management

Een transparant financieel beleid staat voorop. Kasplanning en een driemaandelijke begrotingscontrole zijn standaard ingebouwd. SL werkt samen met een boekhoudkantoor en haar jaarrekeningen en balansen worden door een bedrijfsrevisor gecontroleerd. De werkingmiddelen waarmee SL de afgelopen jaren haar doelstellingen realiseerde, kenden in functie van wijzigingen van opdrachten en overdrachten van middelen in en uit, een wisselend verloop. In 2014 bedroeg het subsidiebedrag € 987.000. In 2015 na de opgelegde besparing van 5%, € 937.000.

Naast de structurele werkingssubsidies en tussenkomsten via VIA-middelen heeft SL aandacht voor de eigen inkomstenstroom. Via crowdfunding en sponsoring wordt een flankerend financieringsbeleid opgestart. SL is vergund om fiscaal aftrekbare attesten uit te reiken. Deelname aan Europese subsidielijnen zal in de mate van het mogelijke worden uitgebouwd. Samenwerking en coproductie met gedeelde financiering is een haalbare kaart. Door verkoop van campagnematerialen, inkomsten van activiteiten, lezingen, jury's en betalende dienstverlening in opdracht worden aanvullende inkomsten gegenereerd. Deze inspanningen kunnen leiden tot extra middelen, maar als basis voor de uitbouw van een duurzame positie geldt een adequate structurele werkingssubsidie.

Stakeholder- en relatiemanagement

SL werkt met de grootste zorg aan partnerschappen; gaande van organisaties tot vrijwilligers. Dialoog en open communicatie staan centraal en de kwaliteit van onze communicatie en dienstverlening wordt bewaakt. Medewerkers van SL zijn vertrouwd met de organisatiefilosofie en dragen in hun communicatie en dagelijkse werking de kernwaarden van de organisatie uit. Procesbewaking en -evaluatie van de relatie tussen input, activiteiten, output en outcome worden in de werking geïmplementeerd. Als reflectieve, omgevingsbewuste en lerende organisatie hecht SL ook veel belang aan monitoring en evaluatie van haar communicatiestrategie en -doelen.

Colofon

Stichting Lezen vzw

Frankrijklei 130/4

2000 Antwerpen

www.stichtinglezen.be

info@stichtinglezen.be

++ 32 3 204 10 00

Stichting Lezen wordt gesubsidieerd
door het Vlaams Fonds voor de Letteren
en staat onder Hoge Bescherming van
Hare Majesteit de Koningin

Vlaams
Fonds
voor de
Letteren

Onder de Hoge Bescherming
van Hare Majesteit
de Koningin

vormgeving: Kris Demey

v.u. Sylvie Dhaene